

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3429

Vragen van de leden **Kat, Sneller** en **Van Weyenberg** (allen D66) aan de Ministers van Justitie en Veiligheid en van Financiën over *het piramidespel van IM Academy en Finfluencers* (ingezonden 23 mei 2023).

Antwoord van Minister **Kaag** (Financiën) mede namens de Minister van Economische Zaken en Klimaat en de Minister voor Rechtsbescherming (ontvangen 25 augustus 2023). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2022–2023, nr. 2870.

Vraag 1

Bent u bekend met het artikel «Wat trekt jongeren in de omstreden zakenman en «selfmade» miljonair Alex Morton?»¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Hoe kijkt u naar de uitverkochte zalen vol jongeren die worden aangesproken en aangemoedigd om zich voor veel geld aan te sluiten bij IM Academy?

Antwoord 2

Marktpartijen zijn altijd verantwoordelijk om klanten van juiste en volledige informatie te voorzien. De leeftijd van de doelgroep van IM Academy betekent des te meer dat IM Academy een grote verantwoordelijkheid heeft in dit kader. Deze verantwoordelijkheid geldt uiteraard ook bij andere doelgroepen. Wij betreuren het dan ook ten zeerste dat mensen mogelijk worden misleid en dat de schijn wordt gewekt dat een cursus over beleggen gegarandeerd positief resultaat zal hebben. Het is goed dat de Autoriteit Financiële Markten (AFM) waarschuwt voor mogelijke misleidende praktijken en middels publieke informatiecampagnes informeert over de risico's van uitlatingen van finfluencers via social media.

¹ De Ondernemer.nl, 14 mei 2023, Wat trekt jongeren in de omstreden zakenman en «selfmade» miljonair Alex Morton? (<https://www.deondernemer.nl/marketing/alex-morton-33-selfmade-miljonair-worden-im-academy-jongeren-ahoy-chasse-4516380>).

Vraag 3

Welke gevolgen heeft de veroordeling in België voor «het maskeren van een piramidespel» voor het blijven aanbieden van dit piramidespel in Nederland?

Antwoord 3

Uiteraard delen wij de zorgen over de mogelijke overtredingen van IM Academy. Een veroordeling in het buitenland heeft echter niet automatisch gevolgen voor de desbetreffende onderneming in Nederland. IM Academy is in Nederland niet veroordeeld voor het houden van een piramidespel in overtreding van de Wet op de kansspelen of voor andere strafbare feiten op grond van de Wet op het financieel toezicht (Wft), Wet oneerlijke handelspraktijken of andere wetgeving.

Het is aan de bevoegde toezichthouders in Nederland om op te treden als sprake is van onrechtmatigheden. De Kansspelautoriteit (Ksa) houdt toezicht op en handhaaft de naleving van de Wet op de kansspelen en beoordeelt of in een specifiek geval sprake is van een piramidespel. De Autoriteit Consument & Markt (ACM) is bevoegd om te handhaven als sprake is van een piramidestructuur waarbij consumentenwetgeving wordt overtreden. De AFM is bevoegd om te handhaven wanneer sprake is van beleggingsadvies of als de handelspraktijken betrekking hebben op een financiële dienst of activiteit.

Vraag 4

Hoeveel aangiftes zijn er gedaan tegen piramidespelen in het afgelopen jaar? Zijn er gegevens over hoeveel piramidespelen afgelopen jaar zijn ontdekt en gestopt?

Antwoord 4

De politie en het Openbaar Ministerie hebben geen informatie over het aantal aangiftes met betrekking tot piramidespelen. Met enige regelmaat vervolgt het Openbaar Ministerie personen die middels een frauduleuze methode via een piramidestructuur geld proberen te verdienen. Aan deze personen worden dan strafbare feiten als valsheid in geschrifte, oplichting, verduistering, witwassen of deelname aan een criminele organisatie ten laste gelegd. Er is een meldpunt op de website van de Ksa voor piramidespelen; sinds 1 juni 2018 zijn daar 43 meldingen over piramidespelen ontvangen. Wanneer een dergelijke melding binnenkomt, onderzoekt de Ksa deze melding. Uit het onderzoek blijkt dat geen enkele melding gaat over een piramidespel zoals bedoeld in de Wet op de kansspelen.² Deze meldingen blijken betrekking te hebben op frauduleuze verkoopmethodes of beleggingsadvies waarbij gebruik wordt gemaakt van een piramidestructuur, maar waar geen sprake is van een piramidespel, zoals bedoeld in de Wet op de kansspelen. Melders worden in voorkomend geval doorverwezen naar de bevoegde toezichthouder. In antwoord op eerdere vragen van uw Kamer is aangegeven dat de ACM gemiddeld genomen zeer weinig meldingen over multi-level marketing bedrijven ontvangt³.

Vraag 5

Op welke manier worden mensen geholpen om uit een piramidespel te stappen en aangifte te doen? Zijn er voor hen vergelijkbare regelingen als voor klokkenluiders beschikbaar en acht u dat wenselijk?

Antwoord 5

De huidige wet- en regelgeving biedt aanknopingspunten om aangifte te doen tegen piramidespelen, frauduleuze verkoopmethoden of beleggingsadvies waarbij gebruik wordt gemaakt van een piramidestructuur. Als een aangever bij de politie komt vanwege een piramidespel, zal de politie de aangifte opnemen als sprake is van een strafbaar feit. Deze aangifte wordt dan behandeld als fraude. Het Openbaar Ministerie vervolgt personen die middels een frauduleuze methode via een piramidestructuur geld proberen te verdienen. Aan deze personen worden dan strafbare feiten als valsheid in geschrifte, oplichting, verduistering, witwassen of deelname aan een criminele organisatie ten laste gelegd. Ook kan zoals bij vraag 4 aangegeven

² Wet op de kansspelen, artikel 1, eerste lid, onder a en artikel 1a lid 2.

³ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 315.

een piramidespel worden gemeld bij de Ksa. Wanneer burgers bij de Ksa een melding doen, zal de Ksa onderzoeken of sprake is van een piramidespel zoals gedefinieerd in de Wet op de kansspelen. Indien sprake is van een piramidespel wordt deelnemers geadviseerd te stoppen met de betreffende activiteiten en aangifte te doen. De Ksa zal vervolgens onderzoek doen en handhavend optreden richting de organisatie achter het piramidespel. Slachtoffers van fraude kunnen terecht bij de Fraudehelpdesk. De Fraudehelpdesk biedt fraudeslachtoffers een helpende hand met advies. Hen wordt geadviseerd het contact te verbreken of te stoppen met geld overmaken. Ook wordt doorverwezen naar de juiste instantie zoals de AFM, ACM, het Centraal Meldpunt Identiteitsfraude (CMI) (als een ID-bewijs is afgegeven), politie, Slachtofferhulp Nederland of een juridisch loket. Tot slot geldt vanaf 1 juli 2016 de Wet Acquisitiefraude. Deze wet bepaalt dat het verboden is om misleidende mededelingen of valse beloften te doen richting andere ondernemers. De ondernemer die het slachtoffer wordt van acquisitiefraude kan een melding doen bij de fraudehelpdesk.

Vraag 6

Welke instanties zijn betrokken bij het illegaal aanbieden van een kansspel en hoe wordt goede coördinatie en samenwerking tussen hen bevorderd? Wie heeft de regie in de aanpak van een piramidespel?

Antwoord 6

Het aanbieden van een kansspel zonder vergunning is illegaal. De Ksa houdt toezicht op de naleving van de wet- en regelgeving met betrekking tot kansspelen en verstrekt vergunningen voor het aanbieden van kansspelen. Illegale kansspelen kunnen worden gemeld bij de Ksa. Piramidespelen zijn in Nederland op grond van de Wet op de kansspelen verboden.⁴ De Ksa heeft de regie in de aanpak van deze piramidespelen en beoordeelt of in een specifiek geval sprake is van een piramidespel, zoals bedoeld in de Wet op de kansspelen. Wanneer verkoopmethodes een piramidestructuur hebben, betekent dit niet vanzelfsprekend dat sprake is van een piramidespel zoals omschreven in de Wet op de kansspelen. Bij een piramidespel is het voordeel dat een deelnemer tracht te verwerven geheel of gedeeltelijk afhankelijk van de bereidheid van deelnemers die later instappen tot het doen van een inleg en het daadwerkelijk daartoe overgaan. Dergelijke activiteiten hebben dan het karakter van een kansspel en zijn daarom verboden op grond van de Wet op de kansspelen en de Wet handhaving consumentenbescherming.⁵ De ACM en AFM zijn toezichthouders van de Wet handhaving consumentenbescherming. De ACM is bevoegd om te handhaven als sprake is van het overtreden van consumentenwetgeving en frauduleuze verkoopmethodes. De AFM is bevoegd om te handhaven wanneer de Wet op het financieel toezicht (Wft) wordt overtreden of de Wet handhaving consumentenbescherming indien sprake is van een financiële dienst of activiteit.

Bij de betrokken toezichthouders kunnen consumenten melding maken van mogelijke overtredingen. Per situatie wordt door de betrokken toezichthouders beoordeeld of sprake is van een piramidespel zoals bedoeld in de Wet op de kansspelen of van frauduleuze verkoopmethodes of beleggingsadvies waarbij gebruik wordt gemaakt van een piramidestructuur. Indien nodig verwijst de toezichthouder waar de melding is gemaakt de melder door naar de bevoegde toezichthouder. Op grond van de meldingen kunnen de toezichthouders bepalen naar welke onderwerpen of instellingen nader onderzoek moet worden gedaan. Zo heeft de AFM naar aanleiding van meldingen van consumenten gewaarschuwd voor een illegale aanbieder van beleggingsproducten die gebruik maakte van Nederlandse finfluencers.

Vraag 7

Vindt u het wenselijk dat jongeren in concertzalen en theaters gerekruteerd kunnen worden voor een organisatie die in het buitenland veroordeeld is voor het organiseren van een piramidespel? Zo nee, wat doet u hiertegen?

⁴ Wet op de kansspelen, artikel 1, eerste lid, onder a en artikel 1a lid 2.

⁵ Wet op de kansspelen, artikel 1, eerste lid, onder a en artikel 1a lid 2.

Antwoord 7

Zie het antwoord op vraag 3.

Vraag 8

Wordt er samengewerkt met andere (Europese) landen waar (ook) onderzoeken lopen naar Alex Morton of IM Academy? Zo nee, zou samenwerking met andere landen niet kansrijk kunnen zijn?

Antwoord 8

Consumentenautoriteiten in Europese lidstaten kunnen op grond van de Verordening betreffende samenwerking met betrekking tot consumentenbescherming (2017/2394/EU) samen optreden als sprake is van een grensoverschrijdende overtreding van consumentenregelgeving. De ACM en de AFM nemen deel aan dit netwerk van bevoegde autoriteiten. De toezichthouders zijn onafhankelijk in hun toezicht en doen geen mededelingen over lopende of eventueel te starten onderzoeken.

Vraag 9

Wat is uw reactie op de uitzending van Boos over SFX Masterclass en Sem May?⁶

Antwoord 9

Het is goed dat BOOS bijdraagt aan de bewustwording van de risico's voor consumenten over influencers. Daarnaast laat de uitzending zien dat ook influencers zich moeten houden aan wet- en regelgeving en bijvoorbeeld geen specifiek beleggingsadvies mogen geven zonder een vergunning van de AFM. Die boodschap wil ik hier graag benadrukken. Ik vind het spijtig om te zien dat consumenten het slachtoffer worden van ogenschijnlijk onrechtmatige handelspraktijken door enkele influencers. In algemene zin waarschuwt de AFM voor risicovolle producten zoals forex, CFD's en crypto's. Deze producten zijn doorgaans niet in het belang van (beginnende) beleggers, omdat beleggers hierbij helaas vaak (een deel van) hun inleg verliezen.

Vraag 10

Is er een gecoördineerde aanpak van Finfluencers die zonder vergunning financieel advies verlenen? Zo ja, wie heeft daarbij de regie en hoeveel boetes zijn er in het afgelopen jaar uitgedeeld?

Antwoord 10

De AFM houdt toezicht op dienstverleners die beleggingsadvies geven en advies geven over andere financiële producten. Hiervoor moet een dienstverlener een vergunning van de AFM hebben. Indien beleggingsadvies wordt gegeven door influencers zonder vergunning dan kan de AFM handhavend optreden en bijvoorbeeld een dwangsom of een bestuurlijke boete opleggen. Ook kan de AFM op haar website een waarschuwing plaatsen voor illegale aanbieders. Zo heeft de AFM een waarschuwing geplaatst voor een illegale aanbieder van beleggingsproducten die gebruik maakte van Nederlandse influencers. Daarnaast werkt de AFM aan de publieke bewustwording over de risico's van beleggen en *content* over beleggen die wordt verstrekt via social media. De AFM heeft in 2021 een verkenning gedaan naar finfluencing en daarbij onder meer een webinar georganiseerd voor influencers om hen te wijzen op hun verantwoordelijkheden en wettelijke verplichtingen.⁷ In oktober 2022 is een last onder dwangsom opgelegd aan een influencer voor het niet verstrekken van informatie ten behoeve van een onderzoek naar mogelijke overtredingen van de Wft vanwege het aanbrengen van consumenten bij een buitenlandse illegale beleggingsonderneming⁸. Er zijn tot op heden nog geen bestuurlijke boetes opgelegd aan influencers.

⁶ Youtube.com, 18 mei 2023, SFX masterclass: hoe influencer Sem May zijn klanten misleidt (<https://www.youtube.com/watch?v=FJTs6IRrw08>).

⁷ <https://www.afm.nl/nl-nl/sector/actueel/2021/december/verkenning-finfluencers>.

⁸ <https://www.afm.nl/nl-nl/sector/actueel/2022/oktober/iod-plat>.

Vraag 11

Hoe kijkt u naar de opmerkingen over het grijze gebied tussen regels en toezichthouders waarin Finfluencers actief kunnen zijn en welke maatregelen wilt u nemen om de bescherming van (jonge) consumenten te verbeteren?

Antwoord 11

Voor finfluencers gelden op dit moment al verschillende regels. Finfluencers zijn gebonden aan regels die volgen uit verschillende Europese verordeningen en richtlijnen, waarbij voor de laatste geldt dat die in de Nederlandse regelgeving zijn geïmplementeerd, in het bijzonder de Wft en daarop gebaseerde lagere regelgeving. Voor iedereen gelden op grond van de verordening marktmisbruik⁹ regels met betrekking tot het doen van beleggingsaanbevelingen. Een beleggingsaanbeveling is niet een persoonlijk advies, maar het aan een breed publiek rechtstreeks of niet rechtstreeks doen van een specifieke beleggingsaanbeveling ten aanzien van een financieel instrument of een uitgevende instelling. Deze verordening geldt dus ook voor finfluencers die online beleggingsaanbevelingen doen over financiële instrumenten zoals aandelen, obligaties, ETFs of (valuta)derivaten. Op grond van de Wet op het financieel toezicht is het geven van specifiek beleggingsadvies vergunningplichtig. Dit betekent voor finfluencers dat zij zonder vergunning van de AFM geen gepersonaliseerde beleggingsaanbevelingen (dus advies) mogen geven aan klanten. Ook is op finfluencers, net als andere ondernemers, de Wet oneerlijke handelspraktijken van toepassing, waarin onder meer voorschriften zijn opgenomen met betrekking tot reclame-uitingen, misleidende informatieverstrekking en andere vormen van oneerlijke handelspraktijken. De relevante toezichthouders kunnen handhaven bij overtredingen.

Met bovengenoemde regelgeving ben ik van mening dat het huidige raamwerk, aangevuld door de bovengenoemde aandacht die de AFM in publieke campagnes voor dit onderwerp genereert, de belangrijkste risico's voor consumenten door finfluencing voldoende kan mitigeren. Wel zie ik kansen om de bescherming van beleggers in algemene zin naar een hoger niveau te brengen door aanscherping van Europese regelgeving. Afgelopen jaren heb ik mij samen met de AFM er in Europa voor ingezet om bij het – inmiddels gepubliceerde – pakket *retail* beleggen betere bescherming te bieden aan beleggers, met name bij digitale dienstverlening¹⁰. Op Europees niveau besteedt ook de Europese Autoriteit voor effecten en markten (ESMA) aandacht aan investeringsaanbevelingen die worden gemaakt op sociale media¹¹.

⁹ Richtlijn (EU) 596/2014.

¹⁰ https://finance.ec.europa.eu/publications/retail-investment-strategy_en.

¹¹ <https://www.esma.europa.eu/press-news/esma-news/esma-addresses-investment-recommendations-made-social-media-platforms>